

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Första kammaren.

Nr 17.

Tisdagen den 26 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 41, angående anskaffande av vissa motorbrandsprutor för industriens behov;

nr 64, angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.; samt
nr 67, angående anvisande av vissa anslag till det civila luftskyddet.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att andra särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts nu avlämnade propositioner nr 41, angående anskaffande av vissa motorbrandsprutor för industriens behov, nr 64, angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m., samt nr 67, angående anvisande av vissa anslag till det civila luftskyddet, ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att förena sig med första kammaren i detta beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Justerades protokollen för den 19, 20 och 23 innevarande månad.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 179, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts propositioner, nr 65, angående reglering av vissa arvoden m. m., och nr 66, angående kristilllägg ått vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl., m. m.

Berörda kungl. propositioner, som härefter föredrogos var för sig, hänvisades till andra särskilda utskottet.

Föredrogs herr *Linderots* anhållan att få till hans excellens herr statsministern *Hansson* framställa spörsmål angående vissa statliga krisorgans sammansättning m. m.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första särskilda utskottets utlåtanden nr 8 och 9, andra särskilda utskottets utlåtande nr 53 samt tredje särskilda utskottets utlåtande nr 19.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 41, 64 och 67 blevo desamma på begäran bordlagda.

Herr *Lindhagen* väckte nedannämnda motioner:
nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till flottans ersättningsbyggnad; och
nr 29, i samma ämne.

Motionerna blevo på begäran bordlagda.

Justerades ett ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 27 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Westman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 69, angående anslag å tilläggsstat I till förlagskapital för inköp av förnödenheter m. m.;
nr 71, angående anslag till ytterligare förlagskapital för Svenska gengasaktiebolaget; samt
nr 72, angående reglering av vedproduktionen.

Herr statsrådet *Domö* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående anslag till torvberedning å vissa staten tillhöriga mossar.

Herr **förste vice talmannen** erhöi på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att andra särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts nu avlämnade propositioner nr 69, angående anslag å tilläggsstat I till förlagskapital för inköp av förnödenheter m. m., nr 70, angående anslag till torvberedning å vissa staten tillhöriga mossar, nr 71, angående anslag till ytterligare förlagskapital för Svenska gengasaktiebolaget, samt nr 72, angående reglering av vedproduktionen, ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att förena sig med första kammaren i detta beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Wistrand* till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställt följande frågor: »Har herr statsrådet, med hänsyn till de ökade faror för rättsförlust, vilka uppstå på grund av med krig sammanhängande förhållanden för innehavare av värdehandlingar, för avsikt att låta verkställa en allmän översyn av gällande lagstiftning om dödande av förkomna handlingar?»

Ang. dödandet av förkomna handlingar.

Därest tidpunkten för en sådan översyn för närvarande icke anses lämplig, har herr statsrådet för avsikt att föreslå en ändring i nu gällande lagstiftning, som möjliggör att däri avsedda dödningsförfarande må komma till tillämpning jämväl i fråga om obligationer?»

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **Westman**, som enligt å föredragningslistan gjord anteckning komme att vid detta sammanträde besvara nämnda frågor och nu yttrade: Herr talman! Herr *Wistrand* har till mig riktat följande frågor:

Har herr statsrådet, med hänsyn till de ökade faror för rättsförlust, vilka uppstå på grund av med krig sammanhängande förhållanden för innehavare av värdehandlingar, för avsikt att låta verkställa en allmän översyn av gällande lagstiftning om dödande av förkomna handlingar?»

Därest tidpunkten för en sådan översyn f. n. icke anses lämplig, har herr statsrådet för avsikt att föreslå en ändring i nu gällande lagstiftning, som möjliggör att däri avsedda dödningsförfarande må komma till tillämpning jämväl i fråga om obligationer?»

Mitt svar härå är följande:

Det är sannolikt, att i händelse av krig erfordras särskilda bestämmelser om dödning av värdehandlingar, bland annat i syfte att tillförsäkra innehavarna av förstörda värdehandlingar möjlighet att utan alltför långt dröjsmål få lyfta sin avkastning. Sådana bestämmelser torde böra vara tidsbegränsade och icke gå utöver situationens krav. Inom justitiedepartementet undersökes för närvarande, huruvida det är lämpligt att lagstiftning i ämnet genomföres på förhand eller om man bör vänta med lagstiftningen för att kunna avpassa den efter en situation, som närmare kan bedömas.

Vad särskilt angår obligationer kunna som bekant sådana värdehandlingar överhuvud taget icke dödas enligt gällande lagstiftning. Förslag om ändrade bestämmelser i denna del har utarbetats. På grund av sitt sammanhang med den större frågan, i vilken ordning dödning av värdehandlingar i allmänhet må ske efter förstörelse under krig, har frågan icke ännu förelagts riksdagen.

Inom justitiedepartementet ägnas dessa lagstiftningsfrågor fortsatt intresse.

Herr *Wistrand*: Herr talman! Jag skall be att få tacka herr statsrådet för svaret, vilket jag från mina utgångspunkter anser mig kunna ha rättighet att folka i gynnsam riktning. Frågan om ett system, som möjliggör dödning av obligationer, måste under en krigstid vara mycket trängande, och för min del skulle jag anse det önskvärt, att man kunde verkställa en sådan översyn av gällande lagstiftning om dödande av värdehandlingar, att man redan på förhand kunde någorlunda klart fastställa, vilka åtgärder som vore nödvändiga att vidtaga för säkrande av innehavares rätt i händelse av krigsskada. Jag medger att det härför kan möta mycket stora svårigheter, men även om en allmän översyn skulle stöta på avgörande hinder, hoppas jag dock att man åtminstone även för innehavare av obligationer möjliggör samma rätt, som med nuvarande lagstiftning förefinnes för besittare av andra värdehandlingar. I en så riskfylld situation som för närvarande torde man knappast stå till svars med att obligationer komma i en undantagsställning gentemot andra värdehandlingar, och de förutsättningar, som på sin tid föranledde, att obligationer

Ang. dödandet av förekomna handlingar. (Forts.)
undantogos, torde ej längre vara för handen, i varje fall icke i samma grad som tidigare.

Till slut vill jag också framhålla, herr talman, att jag anser detta vara en synnerligen viktig fråga. Man behöver ju bara tänka sig vad det skulle innebära, om en av våra banker finge sina kassavalv bombade och alla de handlingar, som allmänheten — icke minst fonder, stiftelser, pensionskassor o. s. v. — där hade förvarade, skulle gå förlorade utan att man ens hade någon rättslig möjlighet att få obligationer dödade på samma sätt som vanliga handlingar. Jag är därför tacksam för att man inom justitiedepartementet har sin uppmärksamhet riktad på denna synnerligen viktiga fråga och hoppas, att man fullföljer arbetet så, att man om inte förr så till nästa års riksdag skulle kunna vänta en proposition i ärendet.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 180, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts propositioner nr 41, angående anskaffande av vissa motorbrandsprutor för industriens behov, nr 64, angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m., samt nr 67, angående anvisande av vissa anslag till det civila luftskyddet, m. m.

Berörda kungl. propositioner, som härefter föredrogos var för sig, hänvisades till andra särskilda utskottet.

Föredrogs herr *Lindhagens* motion, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till flottans ersättningsbyggnad.

Herr **Lindhagen:** Herr talman! Jag har från presidiet fått meddelande, att det icke kan medgiva remiss till utskott av den nu föredragna motionen, såvitt rör *det tredje yrkandet, och att den följande motionen, nr 29, icke alls får väckas*. Sekreteraren har för mig förklarat, att anledningen är den, att grundlagen förbjuder att det vid urtima riksdag väckes annan motion än som har sammanhang med en kungl. proposition. »Så länge det inte finns en kungl. proposition om fredens idé», sade han, »får vid den urtima riksdagen icke väckas någon motion som berör fredens idé.»

En brutalare ordning och ett föttigare efterliknande av stormakternas krossande av alla gudomliga lagar får man leta efter. Det är dock tillåtet att vid urtima riksdag framställa till statsråd vilka interpellationer och enkla frågor som helst. Således får en riksdagsman eller riksdagskvinna vid denna riksdag icke motionera men väl interpellera och framställa frågor om fredens idé och dess förverkligande i stort eller smått genom svenska initiativ. Detta är väl en oegentlighet i författningen, som måste avhjälpas. Vid tidigare urtima riksdagar ha även uppstått skilda meningar om innebörden i grundlagens föreskrifter om urtima riksdags befogenheter.

Jag skall därför komma att i en interpellation eller en fråga till vederbörande äska en lagförklaring eller ny lydelse av riksdagens uppgifter enligt grundlagarna eller också en ändring av dessa, så att, när det råder krig i hela världen, vi även här i riksdagen som riksdagsmän ha rättighet att väcka frågan om fredens idé, även om Kungl. Maj:t icke framlägger någon proposition om fredens idé.

Det *tredje yrkandet* i motionen nr 28 avsåg äskande från riksdagen att Kungl. Maj:t ville »framlägga för riksdagen och landet en finansplan till ledning för våra möjligheter att utan total ruinerings fortsätta med sådana nya

upprustningar, som av propositionen förordats och ytterligare ställts i ut-sikt».

Det står i *grundlagen*: »Hos urtima riksdag må endast förekomma ärende, som föranlett riksdagens sammankallande eller av Konungen eljest för densamma framläggas, så ock vad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.» Vad är det som har föranlett denna urtima riksdags sammankallande? Jo, i kungörelsen om sammankallandet och i trontalet står det, att denna riksdag är sammankallad med anledning av kriget och det utrikespolitiska tillståndet i världen. Trots detta skulle man inte i riksdagen få väcka en motion av något slag om fredens idé! Det förklarades också av talmannen vid riksdagens början, då jag inom laga motionstid väckte tre motioner, om svenskt inskridande för fredens idé, måtta i mobiliseringarna och lappars befrielse från inkallande, att dessa icke kunde upptagas till prövning, emedan detta vore stridande mot grundlagarna. Orsaken till riksdagens sammankallande är ju att fredens idé är kränkt. Det är därför vi äro sammankallade här, och inte för något annat.

I fortsättningen heter det ju: »eller av Konungen eljest framläggas». Ja, Konungen kan framlägga förslag om vilka civila lagar som helst, som röra våra inre angelägenheter, och då först ha vi rättighet att väcka motioner. Men man hoppar totalt över det första momentet i fråga om en urtima riksdags befogenheter. Detta är väl också ett utslag av den ofta påtalade riksdagsbyråkratien.

Emellertid förstår jag, att det beslut, som talmannen och sekreteraren ha fattat, nu liksom merendels i sådana här frågor kommer att godkännas av kammarens majoritet; hade de föreslagit motsatsen, så hade det också kommit att av en majoritet bifallas. Därför skall jag tillåta mig, herr talman, att enligt en mig tillställd formulering böja mig för detta missförhållande i vår författning och dess riksdagsbyråkratiska tillämpning och göra följande ovilliga hemställan till kammaren: »På förekommen anledning får jag anhålla om kammarens tillstånd att förevarande motion på det sätt ändras, att tredje stycket uteslutes.»

Härtill lämnade kammaren sitt bifall, varefter förevarande motion, i enlighet därmed ändrad, hänvisades till andra särskilda utskottet.

Föredrogs herr *Lindhagens* motion, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till flottans ersättningsbyggnad.

Herr Lindhagen: Av samma anledning som nyss angavs, nämligen att fredens idé icke får på något sätt beröras vid denna riksdag, om icke Konungen genom att framlägga en proposition därom tillåter riksdagen att sysselsätta sig med fredens idé — en hopplös förväntan — har det ansetts att motionen nr 29 i sin helhet icke kan upptagas till prövning.

I denna motion nr 29 har jag yrkat att, i stället för det i proposition nr 61 äskade beloppet för två kryssare till fortsatta upprustningar, riksdagen måtte anslå något skäligt belopp, exempelvis 100,000 kronor, till bestridande av organisationskostnaderna för Sveriges framträdande för fredens idé, den internationella rättsordningens realpolitiska förutsättningar samt äskande av en fjärde världsfredskongress, detta allt annat överskuggande ändamål. Och vidare har i motionen äskats framställning från riksdagen om Kungl. Maj:ts initiativ till ett sådant svenskt framträdande. Då nu presidiet förklarar, att en sådan motion icke kan upptagas, därför att den överhuvud rör sig om fredens idé, skall jag, herr talman, för tillfället böja mig för övermakten och be att

få återkalla hela denna motion, liksom, även för tillfället, skedde med tredje yrkandet i motionen nr 28.

Denna anhållan bifölls, varefter motionen återtogs av motionären.

Herr statsrådet *Westman* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 68, med förslag till förordning angående särskild beredskapsmönstring för år 1941, m. m.

Ordet lämnades på begäran till herr **förste vice talmannen**, som anförde: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att tredje särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts nu avlämnade proposition nr 68, med förslag till förordning angående särskild beredskapsmönstring för år 1941, m. m., ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att förena sig med första kammaren i detta beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Föredrogos ånyo första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av ett parti konfektionsartiklar; och

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anläggningsskapital för nya sulfitsprittfabriker.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av andra särskilda utskottets utlåtande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för ytterligare anskaffning av artillerimateriel m. m., för modernisering av Stockholms örlogsvarv och till vissa för flygvapnet avsedda anläggningar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje särskilda utskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes tredje särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 72, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 19 bifölles även av andra kammaren.

Upplästes två från andra kammaren ankomna protokollsutdrag, nr 183 och 184, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut att tredje särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts denna dag

avlämnade proposition nr 68, med förslag till förordning angående särskild beredskapsmönstring för år 1941, m. m., m. m. samt att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 69, angående anslag å tilläggsstat I till förlagskapital för inköp av förnödenheter m. m., nr 70, angående anslag till torvberedning å vissa staten tillhöriga mosar, nr 71, angående anslag till ytterligare förlagskapital för Svenska gengasaktiebolaget, samt nr 72, angående reglering av vedproduktionen, m. m.

Vid sedermera skedd föredragning av ifrågavarande kungl. propositioner hänvisades desamma, nr 68 till tredje särskilda utskottet och nr 69—72 till andra särskilda utskottet.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.29 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 30 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 73, angående vissa byggnadsarbeten vid försvarsväsendet; och nr 74, angående anslag till förmalningsersättningar.

Herr **Björkman, Gustaf Adolf**, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att andra särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts nu avlämnade propositioner nr 73, angående vissa byggnadsarbeten vid försvarsväsendet, och nr 74, angående anslag till förmalningsersättningar, ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, herr talman, att andra kammaren måtte inbjudas att förena sig med första kammaren i detta beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 73 och 74 blevo desamma på begäran bordlagda.

Anmäldes och godkändes andra särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 73, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för ytterligare anskaffning av artillerimateriel m. m., för modernisering av Stockholms örlogsvärv och till vissa för flygvapnet avsedda anläggningar.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under hänvisning till bilagda läkarintyg får jag härmed vördsamt hemställa om förlängd ledighet från riksdagsarbetet under december månad 1940.

Stockholm den 27 november 1940.

Oskar Hagman.

Byråchef *Oscar Emil Hagman* lider av sjukdomssymptom efter hämorrhagia cerebri och torde med sannolikhet kunna återupptaga sitt arbete den 2 januari 1941.

Intygas Stockholm den 20 november 1940.

Gustav Nylin,
överläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och bordlades

andra särskilda utskottets utlåtande nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

tredje särskilda utskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om straff för sabotage m. m.; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående särskild beredskapsmönstring för år 1941, m. m.

Justerades ett ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.04 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.